

Datum van inontvangstneming : 11/06/2018

Zaak C-266/18

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

17 april 2018

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Poznaniu (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

11 april 2018

Verzoekster:

Aqua med sp. z o.o.

Verweerster:

██████████

[Or. 1] [OMISSIS]

BESLISSING

11 april 2018

De **Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy** (rechter in tweede aanleg bevoegd in civiele zaken Poznań, Polen)

[OMISSIS] [samenstelling]

na op 11 april 2018 te Poznań tijdens een besloten hoorzitting kennis te hebben genomen

van de rechtsvordering van **AQUA MED spółka z o.o.**, met statutaire zetel in Opalenica

tegen ██████████

inzake een betaling

als gevolg van de klacht van verzoekster

tegen de beslissing van de Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu (rechter in eerste aanleg Nowy Tomyśl, Polen)

van 18 oktober 2017

[OMISSIS]

beslist:

I. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1. Moet een door de nationale rechter ambtshalve verrichte controle die is gebaseerd op artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29) en op de rechtspraak van het Hof (arrest van 4 juni 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350) en betrekking heeft op de forumkeuzebedingen in een consumentenovereenkomst, ook die contractuele bepalingen omvatten die weliswaar de kwestie regelen van de rechterlijke bevoegdheid in geschillen tussen de partijen maar dat uitsluitend doen door verwijzing naar het nationale recht?
2. Moet in het geval van een bevestigend antwoord op de eerste vraag de door de rechter verrichte controle ertoe leiden dat de regels inzake de rechterlijke bevoegdheid aldus worden toegepast dat de door de richtlijn geboden consumentenbescherming en de daaruit volgende mogelijkheid om de zaak te laten behandelen door het gerecht dat zich het dichtst bij de woonplaats of gewone verblijfplaats van de consument bevindt, worden gewaarborgd?

[OMISSIS] [naam rechter]

[Or. 2] Motivering

I. Feiten van de zaak en verloop van de procedure in het hoofdgeding

- 1 De zaak is aanhangig gemaakt voor de Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu, waarvan de territoriale bevoegdheid door verzoekster is ingeroepen op grond van artikel 34, eerste volzin, van de kodeks postępowania cywilnego (wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „k.p.c.”). Overeenkomstig deze bepaling kunnen rechtsvorderingen inzake een gesloten overeenkomst of de bepaling van de inhoud ervan, de wijziging en het aantonen van het bestaan ervan, de uitvoering, ontbinding of nietigverklaring ervan of schadevergoedingen wegens niet-nakoming of tekortkoming in de nakoming ervan aanhangig worden gemaakt bij het gerecht van de plaats waar deze overeenkomst wordt toegepast. Verzoekster heeft daarbij gewezen op het feit dat zij in de zaak betaling vorderde van een krachtens de overeenkomst verschuldigd bedrag [volgens [OMISSIS]

artikel 454, lid 1, tweede volzin, van de kodeks cywilny (burgerlijk wetboek; hierna: „k.c.”) dienen „[...] geldschulden [...] te worden voldaan op de plaats waar de schuldeiser op het ogenblik van de voldoening zijn woonplaats of statutaire zetel heeft”].

- 2 In de verkoopovereenkomst van 29 oktober 2016 is in punt 4 van hoofdstuk 9, met als titel „Slotbepalingen”, de volgende bepaling opgenomen: „De rechterlijke instantie die bevoegd is om geschillen tussen de partijen te beslechten, wordt bepaald aan de hand van de relevante bepalingen.”
- 3 In het inleidende stadium van het onderzoek, voorafgaand aan de betekening van de dagvaarding, heeft de rechter zich (ratione loci) ambtshalve onbevoegd verklaard en de zaak doorverwezen naar de rechter van eerste aanleg van de woonplaats van verweerster.
- 4 In de motivering van zijn beslissing heeft de Sąd Rejonowy zich beroepen op het feit dat verweerster een consument en verzoekster een ondernemer is, zodat de zaak niet alleen op grond van de bepalingen van het nationale recht moest worden onderzocht maar tevens in het licht van het desbetreffende communautaire recht, meer bepaald in het licht van artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (hierna „richtlijn 93/13/EEG van de Raad”).
- 5 Meer in het bijzonder heeft de Sąd Rejonowy zich beroepen op het arrest van het Hof van 4 juni 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, waarin is bepaald dat de nationale rechter gehouden is ambtshalve te toetsen of een beding in een overeenkomst tussen een ondernemer en een consument oneerlijk is, ook wanneer hij onderzoekt of hij ratione loci bevoegd is.
- 6 Derhalve heeft de Sąd Rejonowy in plaats van de contractuele bepaling de wettelijke bepaling (artikel 27, lid 1, k.p.c.) toegepast, waarin de algemene bevoegdheid van het gerecht aldus wordt geregeld dat de rechter die ratione loci bevoegd is, de rechter van de woonplaats van de verweerder is.

[Or. 3]

- 7 Bovendien heeft de Sąd Rejonowy vastgesteld dat de toepassing van artikel 202 k.p.c. (waarin wordt bepaald dat de onbevoegdheid van een rechterlijke instantie die kan worden verholpen door middel van een overeenkomst tussen de partijen, door de rechter uitsluitend in aanmerking wordt genomen wanneer de verweerder deze vóór verschijning heeft opgeworpen en toereikend heeft gemotiveerd, alsmede dat de rechter zijn bevoegdheid niet ambtshalve onderzoekt voordat de dagvaarding wordt betekend) het beroep op de door het Unierecht geboden consumentenbescherming – voor zover het aangewezen is om een mogelijk te verhelpen territoriale onbevoegdheid te laten onderzoeken – in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk maakt.

- 8 Bijgevolg heeft de aangezochte rechter geoordeeld dat hij gehouden was zich ambtshalve, maar in strijd met artikel 202 k.p.c., onbevoegd te verklaren en de zaak krachtens artikel 200 k.p.c. te verwijzen naar de rechter die daarvoor volgens de hierboven aangehaalde regels bevoegd is.
- 9 Verzoekster heeft een klacht tegen deze beslissing ingediend, heeft de beslissing in haar geheel aangevochten en heeft daarbij aangevoerd dat de beslissing in strijd is met de bepalingen van artikel 34 k.p.c., gelezen in samenhang met artikel 454 k.c., artikel 200, lid 1, k.p.c., artikel 202 k.p.c. en artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad door onjuiste toepassing of niet-toepassing van deze bepalingen.

II. Nationale en Unierechtelijke bepalingen die in deze zaak mogelijk van toepassing zijn

10 Nationaal recht

Artikel 27 k.p.c.

1. De rechtsvordering wordt aangebracht bij de rechter in eerste aanleg van het rechtsgebied waar de verweerder zijn woonplaats heeft.

2. De woonplaats wordt bepaald volgens de bepalingen van het burgerlijk wetboek.

Artikel 28 k.p.c.

Indien de verweerder geen woonplaats in Polen heeft, wordt de algemene rechterlijke bevoegdheid bepaald aan de hand van zijn verblijfplaats in Polen. Indien deze verblijfplaats niet bekend is of zich niet in Polen bevindt, wordt de algemene rechterlijke bevoegdheid bepaald aan de hand van verweerders laatste woonplaats in Polen.

Artikel 31 k.p.c.

Rechtsvorderingen in zaken die onder de bepalingen van deze afdeling vallen, kunnen worden ingesteld volgens de bepalingen inzake de algemene bevoegdheid of voor de rechter die wordt aangeduid in de hieronder vermelde bepalingen.

Artikel 34 k.p.c.

Rechtsvorderingen inzake een gesloten overeenkomst of de bepaling van de inhoud ervan, de wijziging en het aantonen van het bestaan ervan, de uitvoering, ontbinding of nietigverklaring ervan of schadevergoedingen wegens **[Or. 4]** niet-nakoming of tekortkoming in de nakoming ervan kunnen aanhangig worden gemaakt bij het gerecht van de plaats van uitvoering van deze overeenkomst. In geval van twijfel dient de plaats van uitvoering van de overeenkomst te worden vastgesteld op grond van een document.

Artikel 200 k.p.c.

1. Wanneer een rechter zich onbevoegd verklaart, verwijst deze de zaak naar het bevoegde gerecht. De rechterlijke beslissing mag tijdens een besloten hoorzitting worden gegeven.

Artikel 202 k.p.c.

Wanneer de onbevoegdheid van een rechterlijke instantie door middel van een overeenkomst tussen de partijen kan worden verholpen, neemt de rechter deze uitsluitend in aanmerking wanneer de verweerder deze vóór verschijning heeft opgeworpen en toereikend heeft gemotiveerd. De rechter onderzoekt zijn bevoegdheid niet ambtshalve voordat de dagvaarding wordt betekend. Tenzij in een specifieke bepaling anders wordt bepaald, houdt de rechter in iedere stand van het geding ambtshalve rekening met omstandigheden die een afwijzing van de eis rechtvaardigen, alsmede met de onjuistheid van de procedure, het ontbreken van een vereiste volmacht van de procesvertegenwoordiger, het ontbreken van procesbevoegdheid van de verweerder, tekortkomingen in de samenstelling van zijn instanties of nalatigheid van zijn wettelijke vertegenwoordiger.

Artikel 454 k.c.

1. Indien de plaats van de prestatie niet is vermeld of niet volgt uit de aard van de verbintenis, dient zij te worden voldaan op de plaats waar de schuldenaar zijn woonplaats of statutaire zetel had op het ogenblik waarop de verbintenis is ontstaan. Geldschulden dienen evenwel te worden voldaan op de plaats waar de schuldenaar op het ogenblik van de prestatie zijn woonplaats of statutaire zetel heeft. Indien de schuldeiser van woonplaats of statutaire zetel is veranderd nadat de verbintenis is ontstaan, dient hij zelf in te staan voor de meerkosten van de afgifte die daardoor ontstaan.

2. Indien de verbintenis verband houdt met de onderneming van de schuldenaar of de schuldeiser, is de statutaire zetel van deze onderneming bepalend voor de plaats van de prestatie.

11 Unierecht

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad

De lidstaten bepalen dat oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen een verkoper en een consument onder de in het nationale recht geldende voorwaarden de consument niet binden en dat de overeenkomst voor de partijen bindend blijft indien de overeenkomst zonder de oneerlijke bedingen kan voortbestaan.

Artikel 267 VWEU

[Or. 5] [OMISSIS] [tekst van artikel 267 VWEU]

III. Juridische twijfels van de verwijzende rechter en de relevantie ervan voor de beslechting van de rechtsvraag

- 12 In het arrest van 4 juni 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, heeft het Hof verklaard dat de nationale rechter gehouden is ambtshalve te toetsen of een contractueel beding oneerlijk is zodra hij over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, beschikt, ook wanneer hij toetst of hij *ratione loci* bevoegd is (punt 32).
- 13 Voorts heeft het Hof in punt 22 van dit arrest eraan herinnerd dat het in punten 21 tot en met 24 van het arrest van 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial en Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346) heeft overwogen dat een beding, wanneer het in een overeenkomst tussen een consument en een verkoper in de zin van de richtlijn is opgenomen zonder dat daarover afzonderlijk is onderhandeld en waarbij de rechter van de plaats van vestiging van de verkoper bij uitsluiting bevoegd wordt verklaard, voldoet aan alle criteria om op grond van de richtlijn als oneerlijk te kunnen worden aangemerkt (punt 41).
- 14 In de zaak die bij de verwijzende rechter aanhangig is, heeft de rechter van eerste aanleg zich weliswaar beroepen op bovengenoemde overwegingen van het Hof, maar hij heeft daarbij een belangrijk feitelijk aspect [**Or. 6**] buiten beschouwing gelaten, namelijk de specifieke contractuele bepalingen waarin de partijen de kwestie van de rechterlijke bevoegdheid regelden. Zoals reeds is aangehaald, hebben de partijen op dat gebied immers verwezen naar de relevante bepalingen (van het nationale recht).
- 15 In dergelijke omstandigheden komt een aanvechting van een contractueel vastgelegde rechterlijke bevoegdheid in feite neer op het aanvechten van de nationale regeling, wat op dat gebied echter mogelijk in strijd is met het Unierecht. Uit praktisch oogpunt kan een contractuele regeling van deze kwestie op drie manieren worden vormgegeven: ofwel regelen de partijen de kwestie van de rechterlijke bevoegdheid in positieve zin (forumkeuzebeding of uitsluitingsclausule), ofwel regelen ze de rechterlijke bevoegdheid door verwijzing naar het nationale recht (zoals in deze zaak), ofwel regelen ze deze kwestie niet en laten ze deze over aan het nationale recht. Er zij ook op gewezen dat de tweede en de derde methode tot hetzelfde resultaat leiden.
- 16 De hierboven aangehaalde uitspraken van het Hof (in de zaak Pannon GSM en in de aldaar aangehaalde echtspraak) hadden betrekking op de eerste situatie. De zienswijze die door de Sąd Rejonowy wordt uiteengezet in de motivering van zijn uitspraak lijkt deze benadering te verruimen tot situaties als in deze zaak. Het lijdt echter geen twijfel dat een feitelijk ambtshalve verrichte bevoegdheidscontrole in dergelijke omstandigheden zou neerkomen op een kritische beoordeling van het nationale recht, welke de eiser in gevallen van contractuele vorderingen krachtens artikel 31 k.p.c. de keuze laat bij welke rechter hij zijn zaak aanbrengt.

- 17 In dergelijke omstandigheden rijst echter de fundamentele vraag of het Unierecht de nationale rechter wel dermate verreikende bevoegdheden toekent en of dergelijke bevoegdheden gegrond zijn op richtlijn 93/13/EEG van de Raad, meer bepaald op artikel 6, lid 1, daarvan.
- 18 Wanneer een dergelijke opvatting zou worden aanvaard, zouden de regels moeten worden vastgelegd volgens welke de rechterlijke bevoegdheid zou moeten worden beoordeeld wanneer de nationale regelingen terzijde zijn geschoven. In dergelijke omstandigheden kan het buiten beschouwing laten van de bepalingen inzake de bijzondere bevoegdheid (artikel 34 k.p.c.) overeenkomstig de Simmenthal-regel voldoende lijken. In dat geval zou de verkoper volgens de algemene regels van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (artikel 27, lid 1) immers genoodzaakt zijn om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht van de plaats waar de verwerende partij haar woonplaats of gewone verblijfplaats heeft. Binnen de werkingssfeer van artikel 6 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad, welke in het arrest Pannon GSM wordt uitgelegd, zou een dergelijke oplossing de consument afdoende beschermen.

[Or. 7]

- 19 Tot staving van deze redenering kan ook worden verwezen naar artikel 18, lid 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking) (PB 2012, L 351, blz. 1), waarin is bepaald dat de rechtsvordering die tegen de consument wordt ingesteld door de wederpartij bij de overeenkomst slechts kan worden gebracht voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de consument woonplaats heeft. De Uniewetgever heeft de eiser wat dat betreft niet de mogelijkheid van een keuze geboden, wat door de Poolse wetgever in artikel 31 k.p.c. wel wordt gedaan.
- 20 Opgemerkt zij ook dat in het onderhavige geval het doel van de opname van de clausule betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de daarin vervatte verwijzing naar het nationale recht onduidelijk blijft. In dit verband moet worden opgemerkt dat dit voor de consument misleidend kan zijn. Gelet op de algemene verplichting van de verkoper om ervoor te zorgen dat de consumentenrechten worden beschermd, kan een dergelijke formulering immers de indruk wekken dat zij juist is voorbehouden met het oog op de bescherming van de consument. Dat is echter niet het geval, aangezien de nationale wetgeving wat dat betreft de verkoper een vrije keuze van de rechter laat en een niet uitdrukkelijk geïnformeerde consument dat misschien niet weet.
- 21 Het lijkt overigens geen twijfel dat een dergelijke formulering in een overeenkomst enerzijds niet relevant is (bij gebreke ervan zijn immers de nationale regels van toepassing), anderzijds ten onrechte de indruk zou kunnen wekken dat dit een bepaling ten gunste van de consument is. Een consument die partij bij een dergelijke overeenkomst is, stemt dus onwetend in met regels die

onvoordelig voor hem zijn en gaat er ten onrechte van uit dat de wederpartij bij de overeenkomst (de verkoper), die wettelijk verplicht is om zijn rechten te beschermen, om die reden een dergelijke clause in de overeenkomst opneemt. In een dergelijke situatie zou de consument dus worden beroofd van de bescherming, die hij, hypothetisch beschouwd, pas zou kunnen laten gelden nadat hij een vordering tegen de verweerder heeft ingesteld bij een niet zelden afgelegen gerecht.

23. Naar het oordeel van de Sąd Okręgowy w Poznaniu rechtvaardigen de hierboven uiteengezette twijfels over de uitlegging van het recht het verzoek krachtens artikel 267 VWEU om een prejudiciële beslissing betreffende de in het dictum gestelde vragen.

[OMISSIS] [ondertekening]